

PROTOKOLL 2/2024

Sammanträde: 2024-06-13

Kl. 09:00 – 11:45

SFP 2024-0001

§§ 16 - 29

§ 22. Yttrande över slutbetänkande hantering EU-medel

SFP 2022–0035

Ärendet

Strukturfondspartnerskapet i Stockholms län har beretts möjlighet av Finansdepartementet att yttra sig över slutbetänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22). Ärendet har beretts med stöd av partnerskapets beredningsgrupp och i samråd med Region Stockholm.

Beslut

Strukturfondspartnerskapet beslutar följande.

Yttrande över slutbetänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel, SOU 2024:22, godkänns och lämnas över till Finansdepartementet i överensstämmelse med bifogat yttrande

Reservation

Jonatan Lindstrand reserverar sig i beslut om partnerskapets yttrande över slutbetänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22) med hänvisning till att han inte kan uttala sig innan Försäkringskassans beslutat remissvar.

Delges: Se sändlista

Finansdepartementet Ert dnr: Fi2024/00894

Yttrande över slutbetänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22)

Strukturfondspartnerskapet i Stockholms län har beretts möjlighet av Finansdepartementet att yttra sig över slutbetänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22).

Sammanfattning

Strukturfondspartnerskapet i Stockholms län:

- ställer sig inte bakom problemanalyserna som utredningen har valt att grunda sitt förslag på och menar att de är för smala och har inte tagit hänsyn till partnerskapets faktiska förutsättningar i Stockholms län,
- avstyrker den förflyttning mot en ökad centralisering som utredningen föreslår och ser en stor risk att partnerskapsprincipen kommer att försvagas i den föreslagna förvaltningen av ERUF och EFS+,
- ställer sig bakom förslaget att ha en förvaltande myndighet för ERUF och ESF+ och understryker att en sådan förvaltningen ska:
 - ske med beaktandet av de geografiska programområdets olika behov och förutsättningar,
 - ske i samarbete med regioner och regionala aktörer i överensstämmelse med partnerskapsprincipen och flernivåstyrelse,
 - särskiljas från en myndighets nationella uppdrag för att förebygga intressekonflikter,
- föreslår att överväga alternativet att strukturera om Svenska ESF-rådet för att skapa en ny förvaltande myndighet för berörda EU-fonder,
- föreslår att utreda möjligheter att inför nästa programperiod ta fram ett gemensamt regionalt operativt program för både ERUF och ESF+ för Stockholmsregionen,
- instämmer med utredningens förslag att partnerskapen bör få ett mer strategiskt ansvar, vilket redan är fallet i Stockholms län,
- avstyrker förslaget med referensgrupper och framhäver att partnerskapets myndighetsutövande ansvar att yttra sig över prioritering av projekt fortsättningsvis ska vara partnerskapets huvuduppgift i sitt strategiska arbete.

Avgränsning

Partnerskapet begränsar sitt yttrande över utredningens förslag om förvaltning av Europeiska regional utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska Socialfonden+ (ESF+):

- En förvaltande myndighet för fonderna under sammanhållningspolitik
- Antalet program inom ERUF bör minskas
- Förslag till förändring av systemet med regionala strukturfondspartnerskap: regionala referensgrupper

Partnerskapets övergripande synpunkter

Strukturfondspartnerskapet i Stockholms län (partnerskapet) bedömer att utredningen har valt myndighetsformen som huvudregel för statlig verksamhet som prioriterad ändamålsenlighet för sina olika förslag. Partnerskapet anser att utredningens slutsatser och förslag i större utsträckning borde ha sin utgångspunkt i EU:s sammanhållningspolitikens partnerskapsprincip som ändamålsenlighet. Partnerskapsprincipen ska tillämpas vid genomförandet av program för ERUF och ESF+ och handlar både om ett brett partnerskap mellan offentlig sektor, akademi, näringsliv och civilsamhälle samt ett flernivåstyre med ett nedifrån-upp princip (art. 8, EU-förordning 2021/1060). Partnerskapet avstyrker den förflyttning mot en ökad centralisering som utredningen föreslår och ser en stor risk att partnerskapsprincipen kommer att försvagas i den föreslagna förvaltningen av ERUF och ESF+.

Partnerskapet konstaterar att utredningen har valt att bortse från inspelet som de åtta strukturfondspartnerskapen har lämnat till utredningen. Partnerskapet har vid flera tillfällen genom sin huvudsekreterare skickat underlag till utredningen om det gemensamma regionala arbetet med ERUF och ESF+ i Stockholms län. Partnerskapet har även informerat utredningen om sitt nuvarande strategiska arbete i samverkan med förvaltande myndigheter, Region Stockholm och de regionala aktörer som är representerade i partnerskapet. Partnerskapet ställer sig därför inte bakom problemanalysen som utredningen har valt att grunda sitt förslag på:

- Utredarens bedömning att det finns otydligheter avseende roll och ansvarsfördelning för regionpolitiker som även har ett förtroendeuppdrag som ledamot i partnerskapet. Otydligheter finns inte i Stockholms län. Det är vanligt förekommande att förtroendevalda regionpolitiker även har andra förtroendevalda uppdrag.
- Problem med jäv och intressekonflikter i partnerskapen som utredningen bedömer som omfattande och att de åtgärder som har vidtagits inte har varit tillräckliga. Problemen finns inte i Stockholms län. Tydliga anvisningar för jäv har tagits fram och tillämpas i överensstämmelse med förvaltningslagen.
- Utredarens bedömning att prioriteringarna i många fall indirekt redan är gjorda när partnerskapen har sina sammanträden eftersom regionerna ofta är involverade i projekten och dess utformning. Det stämmer inte för situationen i Stockholm län. Region Stockholm är involverade i ett fåtal projekt som också blir föremål för partnerskapets yttrande om prioritering. Region Stockholms beredningsprocesser för projekt som har ansökt om medfinansiering är dessutom helt separata från partnerskapets beredningsprocess för prioritering av projekt.
- Utredningens bedömning att strukturfondspartnerskapets betydelse för det regionala inflytandet ska ifrågasättas med anledning att regionerna har ansvar för det regionala utvecklingsarbetet. Det stämmer inte för situationen i Stockholms län. Samarbetet mellan partnerskapet och Region

Stockholm förstärker just det regionala inflytandet för både Region Stockholm och partnerskapet i arbetet med ERUF och ESF+.

- Utredningen har analyserat Sveriges relativa låga nyttjandegrad för programperioden 2014–2020. Som orsak anges bland annat beslutet om växelkursjusteringen som kom för sent in i programperioden och ändringar för ERUF- och ESF-programmen med anledning av Brexit, React-EU och RFF. Dessutom har förvaltande myndigheters bemyndiganderam för att in-teckna framtida medel inte medgivit överutnyttjande av programmet i Sverige vilket är en möjlighet som andra länder använder. Partnerskapet har svårt att se orsak och samband i utredningens slutsats att den nuvarande förvaltningsstruktur skulle vara en orsak till den låga nyttjandegraden.
- Utredningen föreslår att partnerskapen måste få en mer strategisk roll. Förslaget är inte aktuellt för Stockholms län. Partnerskapet har redan en strategisk roll sen många år tillbaka för utlysningssprocesserna från ax till limpa genom samarbete med förvaltande myndigheter, Region Stockholm och de regionala aktörer som är representerade i partnerskapet.

En förvaltande myndighet för fonderna under sammanhållningspolitik

Partnerskapet ställer sig bakom utredningens förslag att ha en förvaltande myndighet för ERUF och ESF+. Partnerskapet menar att en förvaltande myndighet för båda fonderna skapar gynnsamma förutsättningar för fondsamverkan och synergier, enhetlig tolkning av regelverk samt ett enhetligt system för ansökan och administration av ERUF- och ESF-projekt. Det skulle även öka synergier med Fonden för en rättvis omställning (FRO) och de Interreg-programmen som enligt förslag bör hamna på samma förvaltande myndighet.

Partnerskapet anser dock att det är anmärkningsvärt att utredningen i sin problemanalys inte har analyserat intressekonflikter som kan uppstå hos en förvaltande myndighet som även har ansvar för nationella uppdrag som är relaterad till förvaltningsuppdraget. Under den nuvarande programperioden bedömer partnerskapet att Tillväxtverket som förvaltande myndighet för ERUF vid flera tillfällen inte har hanterat sådana intressekonflikter på tillfredställande sätt, som exempelvis:

- Tillväxtverkets hantering av den nationella finansieringen av de svenska europeiska digitala innovationshubbar (EDIH) genom att skriva det som prioriterat område i de regionala operativa ERUF-program. Det fick som konsekvens att strukturfondspartnerskapets grundläggande myndighetsutövande att prioritera projekt åsidosattes (Gemensam skrivelse från de åtta strukturfondspartnerskapen, 2022-12-20).
- Tillväxtverkets hantering av riskkapital inom ramen för de regionala ERUF-programmen där Tillväxtverket har utelämnat partnerskapen i

beredningsprocessen (partnerskapets skrivelse till ERUF övervakningskommittén, 2023-11-14).

- Dessutom har Tillväxtverket centraliserat utlysningssprocesserna för samtliga strukturfondspartnerskapsregioner, vilket gör att anpassningar för utlysningssprocesser utifrån särskilda regionala behov har blivit svårare att genomföra.

Partnerskapet föreslår därför att överväga alternativet att strukturera om det nuvarande Svenska ESF-rådet för att skapa en ny förvaltande myndighet för programmen inom Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Fonden för en rättvis omställning (FRO) och berörda Interreg-program. Partnerskapet anser att en separat förvaltande myndighet för fonderna inom sammanhållningspolitik förebygger eventuella intressekonflikter med en myndighets närliggande nationella uppdrag. Den nya förvaltande myndigheten bör på den nationella nivån samverka med andra myndigheter för att säkerställa att medel från dessa fonder skapar ett mervärde och ger synergier för berörda nationella politikområden.

Partnerskapet inser att det kan finnas fördelar med alternativet att utse Tillväxtverket som gemensam förvaltande myndighet för EU-fonder för att skapa förutsättningar för synergier med myndighetens olika uppdrag inom den nationella regionala utvecklingspolitiken. Ifall det alternativet verkställs vill partnerskapet understryka vikten av att det i regelverket ska framgå att förvaltning av berörda EU-fonder ska särskiljas från myndighetens nationella uppdrag för att förebygga intressekonflikter.

Oavsett vilket alternativ som väljs ska förvaltning av de berörda EU-fonderna verkställas med beaktandet av de geografiska programområdets olika behov och förutsättningar och i samarbete med regioner och regionala aktörer i överensstämmelse med partnerskapsprincipen och flernivåstyrelse (nedifrån-upp).

Antalet program inom ERUF bör minskas

Utredningen bedömer att antalet ERUF-program bör minskas. Inför en ny programperiod får regionerna som regionala utvecklingsansvariga erbjudandet att skriva underlag för de regionala ERUF-programmen och de regionala ESF-handlingsplanerna. Partnerskapet anser därför att antalet ERUF-program är en fråga som Region Stockholm och andra regioner behöver ta ställning till.

Partnerskapet vill dock i detta sammanhang föreslå att utreda möjligheter att inför nästa programperiod ta fram ett regionalt operativt program för ERUF och ESF+ för Stockholmsregionen. Ett sådant tillvägagångssätt skapar optimala förutsättningar för fondsamverkan. Den nuvarande situation med två olika styrdokument för ERUF respektive ESF+ innebär en risk för stuprörstyrning och därmed suboptimering. Kompetensförsörjningsinsatser genom ESF-projekt riskerar att bli ett eget spår vid sidan om de regionala tillväxtinsatser som görs genom ERUF-projekt. Den regionala

kompetensförsörjningen är en integrerad del i det regionala utvecklingsarbetet som framgår i den regionala utvecklingsplanen för Stockholms Regionen RUFS 2050 och samrådsförslaget för RUFS 2060. Ett gemensamt regionalt styrdokument för ERUF och ESF+ skapar förutsättningar för att implementera ERUF- och ESF-projekt i det regionala utvecklingsarbetet utifrån ett holistiskt synsätt för hållbar regional utveckling som är intentionen i RUFS.

Förslag till förändring av systemet med regionala strukturfondspartner-skap: regionala referensgrupper

Partnerskapet ställer sig inte bakom utredningens förslag att ändra systemet med regionala strukturfondspartnerskap till system med regionala referensgrupper. Partnerskapet instämmer med utredningens förslag att partnerskapen bör få ett mer strategiskt ansvar, vilket redan är fallet för Strukturfondspartnerskapet i Stockholms län.

Partnerskapet anser att EU:s sammanhållningspolitikens partnerskapsprincip som ändamålsenlighet är överordnad myndighetsformen som huvudregel för statlig verksamhet i detta fall. Att genomföra EU:s sammanhållningspolitik för att skapa social, ekonomisk och territoriell sammanhållning mellan regioner inom EU kan inte uppnås med en starkare nationell styrning som utredningen föreslår. Partnerskapets myndighetsutövande uppdrag att yttra sig över prioritering av projekt är just en grundförutsättning för att partnerskapet har kunnat utveckla sin strategiska roll i Stockholms län. Partnerskapets myndighetsutövande ansvar gör att partnerskapet har en likvärdig och oberoende ställning i samarbetet med förvaltande myndigheter, Region Stockholm och andra regionala aktörer som har sina respektive myndighetsansvar eller liknande.

Utredaren föreslår att partnerskapen ska minska i antalet ledamöter. Partnerskapet instämmer inte med utredningens förslag och menar att det är just den breda sammansättningen som är förutsättningen för en bred samhälllig förankring av och inflytandet i arbetet med ERUF och ESF+. Partnerskapen i sin nuvarande form erbjuder en bred regional plattform för att implementera flernivåstyrelse. Det är inom partnerskapet lokala, regionala och nationella styrenivåer måste komma överens om hur medel för ERUF och ESF+ kommer att göra mest nytta. Den breda förankringen inom partnerskapet är en viktig förutsättning för att ERUF och ESF-projekt ska kunna bidra till sammanhållningspolitikens mål om social, ekonomisk och territoriell sammanhållning samt för att skapa regional nytta.

Att göra om de regionala partnerskapen till mindre regionala referensgrupper skulle innebära en kapitalförstörelse för Stockholms län. Partnerskapets utarbetade gemensamma regionala arbetssätt i Stockholms län har skapat både struktur och system för samarbetet mellan förvaltande myndigheter, Region Stockholm och regionala aktörer representerade i partnerskapet. Detta gemensamma regionala arbetssätt säkerställer länets strategiska arbete

med ERUF och ESF+ genom partnerskapets årsplaner och det regionala samarbetet för gemensamma behovsanalyser, inriktning för utlysningar, mobilisering, prioritering och uppföljning. Med utredningens förslag finns en stor risk att de upparbetade regionala system och strukturer skulle gå förlorade.

Partnerskapet inser att det möjligen behövs en bättre rättslig lösning för de regionala strukturfondspartnerskapen för att få en rättssäker förvaltningsorganisation i överensstämmelse med EU:s regelverk. Om partnerskapen med anledning av detta exempelvis bör inrättas som särskilt organ eller förmedlande organ under den förvaltande myndighetens ansvar är det viktigt att partnerskapet i Stockholms läns nuvarande gemensamma regionala arbetsätt implementeras i sin helhet i den nya förvaltningsorganisationen med bibehållande av partnerskapets myndighetsutövande ansvar att yttra sig över prioritering av projekt. Partnerskapet vill värna för att partnerskapsprincipen säkerställs i arbetet med genomförandet av ERUF- och ESF-programmen i Stockholmsregionen. Regelverket för den nya förvaltningen behöver därför säkerställa och skapa förutsättningar för samverkan mellan den förvaltande myndigheten, partnerskapet, den regionala utvecklingsansvarige samt de regionala aktörerna som är representerade i partnerskapet.

Tidplan för implementering av en ny förvaltning

Utredningen föreslår att upphäva lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap per 1 juli 2025. Följdändringar i förordningar som hänvisas till denna lag samt förordningstexter för de föreslagna referensgrupperna föreslås att träda i kraft den 1 januari 2028. Partnerskapet ser med oro på utredningens förslag till lagändring utifrån rättssäkerhetsprincipen. Partnerskapet menar att detta skulle ha som följd att det svenska regelverket bryter mot EU förordningen 2021/1060 artikel 8 om partnerskap och flernivåstyre under perioden 1 juli 2025 – 31 december 2027.

Utredningens förslag är att redan under den pågående programperioden genomföra förändring i förvaltningsstrukturen för ERUF och ESF+. Partnerskapet anser att förslaget till tidplan med stor sannolikhet kommer att skapa fördröjningar under återstoden av programperioden, vilket riskerar att leda till att nyttjandegraden för den nuvarande programperioden kommer att understiga förra programperiodens nyttjandegrad. Partnerskapet föreslår därför att ändringar i förvaltningen för ERUF och ESF+ ska verkställas samtidigt den 1 januari 2028.

Sändlista

Organisationer representerade i Strukturfondspartnerskapet i Stockholms län

Region Stockholm

Tillväxtverket

Svenska ESF-rådet

Strukturfondspartnerskapen i Sverige

Sveriges kommuner och regioner

